

ІНСТРУМЕНТИ ЛІСОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

© 2018 КИЗИМ М. О., ЯРОШЕНКО І. В.

УДК 338.012

JEL Classification: Q23

Кизим М. О., Ярошенко І. В.

Інструменти лісової політики України

Мета статті полягає у вивченні теоретичних основ і розробленні практичних рекомендацій щодо вдосконалення інструментів лісової політики України. Розглянуто теоретичні аспекти формування лісової політики України, спрямованої на забезпечення конкурентоспроможності лісопромислового комплексу. Формування лісової політики повинно здійснюватися з урахуванням таких принципів: відкритості; врахування інтересів усіх зацікавлених сторін; узгодженості лісової політики з політикою інших галузей економіки; застосування наукового підходу для вибору пріоритетних напрямів розвитку ЛПК. Ефективність функціонування лісової політики багато в чому залежить від правильного підбору та послідовності впровадження відповідних інструментів. Лісова політику можна вважати дієвою за умови досягнення поставлених цілей і завдань, вона успішно реалізується на практиці шляхом застосування дієвих її інструментів. Для оцінки дієвості лісової політики та її інструментів пропонується проводити три види аналізу: попередній, поточний і ретроспективний. Здійснено класифікацію інструментів лісової політики шляхом виокремлення таких груп: правові, адміністративні, ринкові, фіскальні, фінансові, санкційні й інформаційні.

Ключові слова: лісова політика, лісопромисловий комплекс, інструменти лісової політики, державне регулювання.

Табл.: 1. Бібл.: 11.

Кизим Микола Олександрович – доктор економічних наук, професор, директор Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України (пров. Інженерний, 1а, 2 пов., Харків, 61166, Україна)

E-mail: ndc_ipr@ukr.net

ORCID: 0000-0001-8948-2656

Spін: 7616-1550

Ярошенко Іван Васильович – кандидат економічних наук, здобувач, Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України (пров. Інженерний, 1а, 2 пов., Харків, 61166, Україна)

E-mail: ivan.yaroshenko@gmail.com

УДК 338.012
JEL Classification: Q23

Кизим Н. А., Ярошенко И. В. Инструменты лесной политики Украины

Цель статьи состоит в изучении теоретических основ и разработке практических рекомендаций по совершенствованию инструментов лесной политики Украины. Рассмотрены теоретические аспекты формирования лесной политики Украины, направленной на обеспечение конкурентоспособности лесопромышленного комплекса. Формирование лесной политики должно осуществляться с учетом следующих принципов: открытости; учет интересов всех заинтересованных сторон; согласованности лесной политики с политикой других отраслей экономики; применения научного подхода для выбора приоритетных направлений развития ЛПК. Эффективность лесной политики во многом зависит от правильного подбора и последовательности использования соответствующих инструментов. Лесную политику можно считать действенной при условии достижения поставленных целей и задач, она успешно реализуется на практике путем применения действенных ее инструментов. Для оценки действенности лесной политики и ее инструментов предлагается проводить три вида анализа: предварительный, текущий и ретроспективный. Осуществлена классификация инструментов лесной политики путем выделения таких групп: правовые, административные, рыночные, фискальные, финансовые, санкционные и информационные.

Ключевые слова: лесная политика, лесопромышленный комплекс, инструменты лесной политики, государственное регулирование.

Табл.: 1. Библ.: 11.

UDC 338.012
JEL Classification: Q23

Kyzym M. O., Yaroshenko I. V. Instruments of Forestry Policy in Ukraine

The aim of the article is to study the theoretical bases and develop practical recommendations for the improvement of forestry policy instruments in Ukraine. The theoretical aspects of forming the forestry policy in Ukraine aimed at ensuring the competitiveness of the forestry sector are considered. The formulation of the forestry policy should be carried out with regard to following principles: openness; consideration for the interests of all stakeholders; coherence of the forestry policy with the policies of other sectors of the economy; application of the scientific approach for the selection of priority areas for developing the forestry sector. The effectiveness of forestry policy in many respects depends on the correct selection and consistency of the use of the relevant instruments. Forestry policy can be considered effective, provided that the set goals and objectives are achieved, it is successfully implemented in practice through applying its effective instruments. To evaluate the effectiveness of forestry policy and its instruments, it is proposed to conduct three types of analysis: preliminary, current and retrospective. There carried out classification of forestry policy instruments by breaking them down into following groups: legal, administrative, market, fiscal, financial, sanction and informational ones.

Keywords: forestry policy, forestry sector, forestry policy instruments, state regulation.

Tbl.: 1. Bibl.: 11.

Кизим Николай Александрович – доктор економічних наук, професор, директор Научно-исследовательского центра индустриальных проблем развития НАН Украины (пер. Инженерный, 1а, 2 эт., Харьков, 61166, Украина)

E-mail: ndc_ipr@ukr.net

ORCID: 0000-0001-8948-2656

Spin: 7616-1550

Ярошенко Иван Васильевич – кандидат економічних наук, соискатель, Научно-исследовательский центр индустриальных проблем развития НАН Украины (пер. Инженерный, 1а, 2 эт., Харьков, 61166, Украина)

E-mail: ivan.yaroshenko@gmail.com

Kyzym Mykola O. – Doctor of Science (Economics), Professor, Director, Research Centre of Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine (2 floor 1a Inzheneryi Ln., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: ndc_ipr@ukr.net

ORCID: 0000-0001-8948-2656

Spin: 7616-1550

Yaroshenko Ivan V. – Candidate of Sciences (Economics), Applicant, Research Centre of Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine (2 floor 1a Inzheneryi Ln., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: ivan.yaroshenko@gmail.com

Постановка проблеми. Лісопромисловий комплекс (ЛПК) належить до важливих ланок національного господарства України. Нині в Україні існують численні проблеми в діяльності ЛПК, що зумовлені недоліками чинного державного регулювання, законодавчо встановлених норм, зокрема, в економічній та фіскальній політиці. Так, неефективність роботи підприємств ЛПК спричинена обмеженістю бюджетного фінансування, відсутністю дієвих стимулів для розвитку лісової галузі, непрозорістю вітчизняного ринку лісосировини та лісопродукції, а також неврахуванням стимулюючих інструментів у системі фіскального регулювання природокористування у лісовому господарстві [1]

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемні питання, пов'язані з формуванням лісової політики, державним управлінням лісовим господарством, формуванням інструментів лісової політики відображені у працях багатьох науковців, зокрема, І. Антоненка, В. Бондаря, А. Дейнеки, Я. Коваля, О. Мельника, І. Синякевича, М. Хвесика, М. Шершуна та ін. Незважаючи на значне надбання у цій сфері, є необхідність у подальшому вдосконаленні системи інструментів лісової політики для забезпечення конкурентоспроможності ЛПК України.

Мета статті полягає у вивченні теоретичних основ і розробленні практичних рекомендацій щодо вдосконалення інструментів лісової політики України.

Виклад основного матеріалу. Лісовий комплекс – це економічна доцільна система підприємств, діяльність яких зумовлена використанням лісових ресурсів, що розвиваються завдяки досягненню конкурентних переваг і географічної концентрації на умовах державно-приватного партнерства [2, с. 14–16].

ЛПК є галуззю, що займається розведенням лісу, його вирубкою, переробкою і виготовленням виробів з деревини, а також випуском целюлози, паперу та іншої продукції. До його складу входять лісове господарство, лісозаготівельна промисловість, галузі лісової промисловості по механічній, хіміко-механічній та хімічній (лісохімічна, целюлозно-паперова промисловість) переробці деревини, а також гідролізна і дубильно-екстракційна промисловість, обслуговуючі виробництва (виробництво і ремонт машин та устаткування), заводи з виготовлення предметів праці для окремих галузей, підприємства матеріально-технічного постачання, галузі і заклади невиробничого обслуговування (підготовка науково-дослідна і проектно-конструкторська діяльність) [3, с. 299]

Лісове господарство потребує інноваційних підходів до трансформації системи регулювання цієї сфери. Умонтування інститутів ринку в систему регулювання ведення лісового господарства має супроводжуватися застосуванням широкого спектра прийомів інституалізму, щоб максимально врахувати вплив значної кількості формальних і неформальних інститутів на принципи, форми та способи ведення лісового господарства [4].

Впровадження інституційної реформи має базуватись на відокремленні функцій законотворення і державного контролю у сфері лісових відносин від функцій ведення лісового господарства та торгівлі деревиною шляхом удосконалення роботи фінансово-економічного механізму ведення лісового господарства (включаючи оподаткування) з урахуванням територіальної нерівномірності розподілу лісових ресурсів, постійно зростаючих витрат на забезпечення соціальних і екологічних функцій лісів, необхідності інвестицій у збільшення площі та покращення якості лісів; забезпечення ефективної системи контролю над діяльністю інститутів фіскального регулювання лісового господарства [5].

Досвід багатьох країн світу свідчить, що лісова політика відіграє вирішальну роль у досягненні сталого лісокористування і забезпеченні конкурентоспроможності ЛПК, вона визначає основні принципи використання лісових ресурсів, довгострокові цілі й інструменти державного регулювання.

Лісова політика – це комплекс заходів, спрямованих на забезпечення охорони, відтворення і ефективного, збалансованого використання всіх ресурсів, корисних властивостей та інших цінностей лісів, необхідних цивілізації сьогодні та в майбутньому. Необхідною умовою її успішної реалізації є наявність системи управління лісами та лісовим сектором економіки на міжнародному і національному рівнях [6].

А. М. Польовський [7] зазначив, що лісова політика визначає основні принципи використання лісових ресурсів для потреб суспільства. Національна лісова політика окреслює довгострокові цілі лісового господарства, інструменти, необхідні для їх досягнення, і способи реалізації лісової політики. Мета ефективної лісової політики – встановлення цілей та інструментів досягнення багатоцільового і невиснажливого лісового господарства на засадах сталого розвитку.

Лісова політика, як зазначив І. М. Синякевич [8, с. 7; 9, с. 36], має бути спрямована на посилення стимулювання

сталого лісокористування. Вона являє собою сукупність принципів та інструментів, які використовуються національними і наднаціональними органами, політичними партіями і громадськими організаціями для відстоювання своїх інтересів у галузі відтворення, охорони і використання лісових ресурсів. Так, до принципів економічного стимулювання сталого лісокористування віднесено: орієнтацію системи інструментів лісової політики на досягнення максимальної величини економічного, екологічного та соціального ефектів від лісокористування; трансформацію негативних зовнішніх економічних, екологічних і соціальних ефектів, що утворюються в процесі лісокористування, на внутрішні (екологічні витрати); посилення стимуляційних функцій інструментів лісової політики з урахуванням взаємозв'язків між окремими компонентами лісових ресурсів; регіональну диференціацію стимуляційного впливу інструментів лісової політики. А принцип орієнтації системи інструментів лісової політики на досягнення максимальної величини економічного, екологічного та соціального ефектів від лісокористування передбачає формування системи економічного стимулювання, яка була б спрямована на отримання максимального інтегрованого ефекту від відтворення і використання лісових ресурсів.

Ефективність функціонування лісової політики багато в чому залежить від правильного підбору та послідовності впровадження відповідних інструментів. Для забезпечення конкурентоспроможності лісопромислового комплексу України необхідно сформувати і впровадити лісову політику шляхом удосконалення системи її інструментів.

Аналіз економічної літератури показав відсутність єдиного підходу до формування і класифікації інструментів лісової політики.

Так, У. П. Бабкевич [10] інструменти лісової політики згрупував за характером впливу на суб'єктів лісокористування: економічні (створення національної системи менеджменту в лісовому господарстві та екологічної сертифікації лісових екосистем, державні дотації); адміністративні (національний кадастр парникових газів у лісовому і сільському господарстві, державні стандарти на стан лісових екосистем, заборону експорту круглої кондиційної деревини); правові (національне законодавство України, що регулює діяльність у сфері лісового господарства, міжнародні домовленості, спрямовані на збереження та покращення стану лісових екосистем); соціально-психологічних (обов'язкове навчання дітей та молоді правилам поведінки в лісі; відкритість та поширення інформації серед населення про значення лісових екосистем).

І. М. Синякевич [8] виділив такі види інструментів лісової політики: лісова політика щодо ціноутворення (лісові такси на деревину, лісові такси на недревні рослинні ресурси лісу, лісові такси на добування мисливських тварин (ліцензії, карточки), ціни на послуги лісогосподарського виробництва, ціни на продукцію лісокористування, економічна оцінка лісових ресурсів і земель, орендна плата за лісокористування, лісові аукціони); лісова фіскальна політика (екологічні податки на забруднення довкілля, екологічний податок за погіршення стану природних об'єктів, податок на лісовий дохід, екологічне мито); фінансова лісова політика (дотації з державного та місцевого бюджетів

на розвиток лісового господарства, компенсації підприємствам лісового господарства за особливий режим лісокористування, пряме фінансування підприємств лісового господарства з державного та місцевого бюджетів і природоохоронних фондів, пільгове кредитування підприємств лісового господарства, екологічне страхування, екологічна застава); лісова політика щодо лісового менеджменту (екологічні стандарти, екологічна сертифікація лісів, плани і програми лісового менеджменту, ліміти на використання природних ресурсів, штрафи за екопорушення, екоаудит, контроль за лісокористуванням); лісова інформаційна політика (лісовий кадастр, індикатори сталого розвитку лісового господарства, моніторинг стану лісів і використання лісових ресурсів, екологічна інформація про охорону лісів, відтворення і використання лісових ресурсів); правова лісова політика (екологічна конституція Землі, лісовий кодекс України, адміністративні постанови щодо лісокористування). В наведеній класифікації інструменти лісової політики згруповані за напрямками їх впровадження у практику. Деякі з них у практиці національної лісової політики не використовуються, зокрема: лісові такси на недревні рослинні ресурси лісу; економічна оцінка лісових ресурсів і земель; лісові аукціони; екологічні податки за погіршення стану природних об'єктів; податок на лісовий дохід; екологічне мито; компенсації підприємствам лісового господарства за особливий режим лісокористування; пільгове кредитування підприємств лісового господарства; екологічне страхування; екологічна застава; екологічна сертифікація лісів; екоаудит; індикатори сталого розвитку лісового господарства.

С. О. Мельник [11, с. 91] запропонував поділити інструменти лісової політики за впливом на поведінку лісокористувачів на обов'язкові та добровільні. До обов'язкових належать інструменти, які безпосередньо примушують до суспільно бажаних дій. Добровільні інструменти лісової політики опосередковано сприяють раціональному лісокористуванню, створюючи стимули завдяки різній альтернативній вартості дій суб'єкта. Класифікація інструментів лісової політики включає такі групи: правові, адміністративні, ринкові, фіскальні, фінансові, економічні санкції та додаткові інструменти.

Проведений аналіз наявних в економічній літературі підходів до систематизації інструментів лісової політики дозволяє удосконалити їх класифікацію (табл. 1).

Як видно з табл. 1, інструменти лісової політики поділено на групи: правові, адміністративні, ринкові, фіскальні, фінансові, санкційні та інформаційні.

Лісова політику можна вважати дієздатною за умови досягнення поставлених цілей і завдань, вона успішно реалізується на практиці шляхом застосування дієвих її інструментів. Для оцінки дієвості лісової політики та її інструментів пропонується проводити три види аналізу: попередній, поточний і ретроспективний.

Попередній аналіз необхідний для формування альтернативних сценаріїв розвитку ЛПК і проводиться за допомогою теоретичних і емпіричних економіко-математичних моделей. Поточний аналіз лісової політики здійснюється з метою моніторингу ефективності здійснення лісової політики за допомогою кількісних і якісних методів дослідження.

Класифікація інструментів лісової політики

Ознака	Інструменти лісової політики
Правові	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Міжнародні конвенції та угоди ▪ Національне законодавство України у сфері лісового господарства ▪ Державні програми розвитку лісового господарства ▪ Державна підтримка
Адміністративні	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Державне регулювання та управління у сфері лісових відносин ▪ Організація лісового господарства ▪ Лісовпорядкування ▪ Державний лісовий кадастр та облік лісів ▪ Моніторинг лісів і лісова сертифікація
Ринкові	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ціни на продукцію лісопромислового комплексу ▪ Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів ▪ Сертифікація лісів і маркування продукції ▪ Тарифи ▪ Мито
Фіскальні	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Податкове навантаження ▪ Податкові ставки ▪ Спеціальний режим оподаткування ▪ Альтернативні режими оподаткування ▪ Розстрочення і відстрочення податкових платежів
Фінансові	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Державні і місцеві бюджети ▪ Структура видатків бюджету ▪ Бюджетні інвестиції ▪ Трансферти ▪ Дотації і компенсації підприємствам лісової галузі ▪ Інвестиції ▪ Кредити на ведення лісового господарства ▪ Пільгові кредити ▪ Фонд на відновлення, охорону та захист лісових систем
Санкційні	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Дисциплінарна, адміністративна, цивільно-правова або кримінальна відповідальність за порушення лісового законодавства ▪ Штрафи ▪ Санкції
Інформаційні	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Система освіти та виховання ▪ Відкритість і поширення інформації серед населення про значення лісових екосистем

Джерело: сформовано авторами на основі [8–11]

Ретроспективний аналіз виконується на стадії завершення лісової політики на основі отриманих фактичних результатів її здійснення з метою визначення ефективності впроваджені політики. Поточний і ретроспективний аналіз є основою оцінки ефективності лісової політики та прийняття рішення щодо продовження, розширення, скорочення, внесення змін або повного завершення реалізації лісової політики. Для проведення поточного і ретроспективного аналізу лісової політики нами обґрунтовано застосування багатокритеріального аналізу, аналізу витрат і вигод, анкетування, опитування, методів експертних оцінок та ін. Поєднання кількісних і якісних методів аналізу дозволить отримати оптимальну і найбільш об'єктивну оцінку ефективності здійснення лісової політики [7, с. 8].

Система інструментів лісової політики повинна змінюватися під впливом зовнішнього та внутрішнього серед-

овища. Так, для забезпечення конкурентоспроможності ЛПК необхідно застосувати такі інструменти лісової політики: внести зміни у бюджетне та податкове законодавство, якими передбачити стимулювання розвитку лісової галузі та зменшення податкового тиску: забезпечити державну підтримку ЛПК, залучити інвестиції, стимулювати державно-приватні партнерства, створити Державний фонд розвитку лісового господарства. Формування дієвої лісової політики потребує: удосконалення нормативно-правового забезпечення розвитку лісопромислового комплексу, створення системи економічних і правових важелів, які б регулювали роботу підприємств ЛПК з різними сировинними можливостями, розмежування регуляторних, наглядових і контрольних функцій державного управління, зміни системи прийняття рішень і підвищення якості державного управління, що дозволить подолати зарегульованість і тиск на бізнес. В Україні відсутня законодавчо

оформлена державна лісова політика, тому необхідно розробити і прийняти закон України «Лісова політика» відповідно до вимог ФАО до формування національних лісових програм і рішень конференції міністрів з охорони лісів «Ліси Європи 2020» (2012), Паризької угоди щодо кліматичних змін. Законодавчо закріплена національна лісова політика стала б основою до формування стратегічних напрямів розвитку ЛПК України.

Висновки. Україні потрібна законодавчо закріплена лісова політика, що формує стратегічні цілі розвитку ЛПК, включає економічні, екологічні та соціальні пріоритети в досягненні цих цілей, інструменти та механізми державного регулювання. Формування лісової політики повинно здійснюватися з урахуванням таких принципів: відкритості; врахування інтересів усіх зацікавлених сторін; узгодженості лісової політики з політикою інших галузей економіки; застосування наукового підходу для вибору пріоритетних напрямів розвитку ЛПК. З використанням правових, адміністративних, ринкових, фіскальних, фінансових, санкційних та інформаційних інструментів лісової політики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондар В. Лісове господарство потребує додаткових інвестицій // Сайт Українського лісового порталу. URL: <https://www.lisportal.org.ua/32702/>
2. Дребот О. Сутність лісового комплексу: теоретичні та методологічні аспекти. *Економіст*. 2011. № 10. С. 14–16.
3. Дорогунцов С. І., Пітренко Ю. І., Олійник Я. Б. Розміщення продуктивних сил України : навч.-метод. посіб. Київ : КНЕУ, 2000. 364 с.
4. Котигрובה О. В. Сутнісна характеристика «інститут» та «інституція» в теорії інновацій. URL: <https://www.sworld.com.ua/index.php/uk/economy-311/economic-theory-and-history-311/7510-description-of-understanding-sutnsna-qnstitutq-ta-qnstitutsyaq-in-teor-nnovatsy>
5. Дребот О. І., Задача С. О. Методологічні основи інституціонального забезпечення збалансованого розвитку лісового сектора економіки. *Збалансоване природокористування*. 2013. № 4. С. 10–16.
6. Лісова політика України. Умови реалізації та пріоритети. URL: <https://www.lisportal.org.ua/232/>
7. Польовський А. М. Еколого-економічні засади удосконалення національної лісової політики : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.06. Львів, 2008, 20 с.
8. Сіякевич І. М. Лісова політика : підручник. Львів : ІЗМН, 2005. 307 с.
9. Сіякевич І. М. Лісова політика у контексті глобальних і національних проблем природокористування. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2008. Вип. 18.12. С. 33–37.
10. Бабкевич У. П. Теоретичне обґрунтування системи інструментів лісової політики для стимулювання виробничої діяльності, що сприяє парниковопоглинаючій спроможності лісових екосистем. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/16_2013/12.pdf
11. Мельник С. О. Теоретичні засади формування лісової політики України. *Науковий вісник*. 2004. Вип. 14.2. С. 90–97.

REFERENCES

- Babkevych, U. P. "Teoretychne obgruntuvannya systemy instrumentiv lisovoi polityky dlia stymulivannya vyrobnychoi dialnosti, shcho spryiaie parnykovopohlynaiuchii spromozhnosti lisovykh ekosystem" [Theoretical substantiation of the system of tools of forest policy for stimulation of production activity, which promotes greenhouse-absorbing ability of forest ecosystems]. http://www.agrosvit.info/pdf/16_2013/12.pdf
- Bondar, V. "Lisove hospodarstvo potrebuie dodatkovykh investytsii" [Forestry requires additional investment]. Sait Ukrainkoho lisovoho portalu. <https://www.lisportal.org.ua/32702/>
- Dorohuntsov, S. I., Pitrenko, Yu. I., and Oliinyk, Ya. B. *Rozmishchennia produktyvnykh syl Ukrainy* [Placement of productive forces of Ukraine]. Kyiv: KNEU, 2000.
- Drebot, O. "Sutnist lisovoho kompleksu: teoretychni ta metodolohichni aspekty" [The essence of the forest complex: theoretical and methodological aspects]. *Ekonomist*, no. 10 (2011): 14-16.
- Drebot, O. I., and Zadachyna, S. O. "Metodolohichni osnovy instytutsionalnoho zabezpechennia zbalansovanoho rozvytku lisovoho sektora ekonomiky" [Methodological bases of institutional provision of balanced development of the forest sector of the economy]. *Zbalansovane pryrodokorystuvannia*, no. 4 (2013): 10-16.
- Kotyhrobova, O. V. "Sutnisna kharakterystyka «instytut» ta «instytutsiia» v teorii innovatsii" [Essential characteristic of «institute» and «institution» in the theory of innovations]. <https://www.sworld.com.ua/index.php/uk/economy-311/economic-theory-and-history-311/7510-description-of-understanding-sutnsna-qnstitutq-ta-qnstitutsyaq-in-teor-nnovatsy>
- "Lisova polityka Ukrainy. Umovy realizatsii ta priorytety" [Forest Policy of Ukraine. Implementation conditions and priorities]. <https://www.lisportal.org.ua/232/>
- Melnyk, S. O. "Teoretychni zasady formuvannia lisovoi polityky Ukrainy" [Theoretical foundations of forest policy formation in Ukraine]. *Naukovyi visnyk*, no. 14. 2 (2004): 90-97.
- Polyovskiy, A. M. "Ekoloho-ekonomichni zasady udoskonalennia natsionalnoi lisovoi polityky" [Ecological and economic principles of improvement of national forest policy]: *avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk : 08.00.06*, 2008.
- Syiakevych, I. M. "Lisova polityka u konteksti hlobalnykh i natsionalnykh problem pryrodokorystuvannia" [Forest policy in the context of global and national environmental problems]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, no. 18. 12 (2008): 33-37.
- Syiakevych, I. M. *Lisova polityka* [Forest policy]. Lviv: IZMN, 2005.